घटसम्भव पु॰ सम्भवत्यस्मात् सम्+भू–अपादाने अप् घटः सम्भवोऽस्य। कुम्भसम्भवे अगस्त्ये घटोद्भवादयोऽप्यत्र

घटसञ्जय पु॰ब॰व॰। दक्षिणस्थे जनपदभेदे "अथापरे जनपदा दक्षिणा भरतर्षभ!" इत्युपक्रमे "मूषकास्तनबालाश्च सनीपा घटसञ्जयाः" जम्बुखण्डविनिर्माणे भा॰भी॰६अ॰।

घटा स्त्री घट–भावे अङ्। १सङ्घाते "यदगारघटाढ्ये कुट्टिमखचदिन्दूपलतुन्दिलापणा" नैष॰। २घटनायां ३गोष्ठ्यां ४सभायाञ्च मेदि॰। ५करिणां युद्धादावेकत्र संघाते अमरः "आयामवद्भिः करिणां घटाशतैः" माघः। ६घटने योजने च अच्। ७तत्रार्थे पु॰।

घटाटोप पु॰ घटया घटोपः। आडम्बरे।

घटाभ पु॰ हिरण्यकशिपुसेनापतौ असुरभेदे। "तत्रासीनं महाबाहुं हिरण्यकशिपुं प्रभुम्। उपासन्ति" इत्युपक्रमे "घटाभोविकटाभश्च संह्लादश्चेन्द्रतापनः" हरिवं॰ २३२ अ॰। कुम्भाकारत्वात्तस्य तथात्वम्।

घटाल त्रि॰ घटा घटनाऽस्त्यस्य निन्दिता सिध्मा॰। "जटाघटाकटाकाद्याः क्षेपे" ग॰सू॰ लच्। निन्दितघटनायुक्ते। [राजनि॰ ।

घटालाबू स्त्री घटइवालाबूः। कुम्भतुम्बीम् (गोललाउ)

घटिक न॰ घटेन तरति तरतीत्यधिकारे "नौद्व्यचष्ठन्" पा॰ ठन्। घटेन नद्यादितारिणि।

घटिका स्त्री "गुर्वक्षराणामुदितं च षष्ट्या पलं पलानां घटिका किलैका" इति ज्योतिर्विदाभरणोक्ते १षष्टिपलात्मके दण्डरूपे काले घटयति विहितकार्य्यकरणाय घट–णिच्–ण्वुल्। २दण्डद्वयरूपे मुहूर्त्तात्मके काले। अल्पो घटः ङीप् ततः स्वार्थे क। ३स्वल्पे घटे। इवार्थे कन्। ४नितम्बे न॰शब्दच॰। "चतस्रो घटिकाः प्रातरुषोदय उच्यते। यतीनां स्नानकालोऽयं गङ्गाम्भःसदृशः स्मृतः। त्रियामां रजनीं प्राहुस्त्र्यङ्काद्यलघुचतुष्टयम्। नाडीनां तद्भवेत् सम्यग् दिवसाद्यलसंज्ञिते" कालमा॰ ब्रह्मवै॰। "अतोपवासस्नानादौ घटिकैका यदा भवेत्। उदये सा तिथिर्ग्राह्या श्राद्धादावस्तगामिनी" विष्णुधर्म्मो॰। "अत्र घटिका मुहूर्त्तं श्राद्धयोग्यकालानुरोधादिति वक्ष्यते ब्रह्मवै॰ घटिकादण्डरूपा परवचने नाडीनामाद्यलचतुष्टयमित्यनुरोधात्" ति॰ त॰ रघु॰। "त्रिंशत् कलार्द्धं घटिका क्षणः स्यात् नाडीद्वयं ते मुहूर्त्तदिनञ्च" सि॰ शि॰ "अर्द्धं भचक्रभ्रमस्य षष्टिभागः घटिका" प्रमिता॰।

घटिघट पु॰ घट्या घटते घट–अच् संज्ञात्वात् मुमः। महादेवे तस्य कालरूपेण घटीवत् स्थितत्वात् तथात्वम्। "नमोऽघटाय घण्टाय नमो घटिघटाय च" हरिवं॰ २७८ अ॰ शिवस्तुतौ।

घटित त्रि॰ घट–णिच्–क्त। १योजिते रचिते २स्वविषयतावच्छेदकविषयतावशिष्टे भवति च वह्न्यभावः वह्निघटितः वह्न्यभावविषयताया वह्निविषयतावच्छेदकत्वात्" "प्रतियोगिवैयधिकरण्यघटितव्यापकतायाः निवेशः" व्युत्पत्तिवादे गदाधरः। तस्य भावः त्व घटितत्व तद्भावे न॰। विशिष्टान्तराघटितत्वं विशिष्टद्वयाघटितत्वम् इति च सामान्यनिरुक्तौ गदाधरः।

घटिन् पु॰घट+इतदाकारो अस्त्यस्य इनि १कुम्भराशौ "मत्स्यौ घटी मिथुनं मगदं सवीणम्" ज्यो॰ त॰। तस्य कुम्भाकारत्वात् शिरसि तद्युक्तत्वाच्च तथात्वम् २कुम्भयुक्ते त्रि॰ स्त्रियां ङीप्।

घटिन्धम त्रि॰ घटीं धमति धा–खश् मुम् ह्रस्वश्च। मुखमारुतेन घटीवादके। [धायके।

घटिन्धय त्रि॰ घटीं धयति घट–खश् मुम् ह्रस्वश्च। कुम्भ-

घटिल त्रि॰ घटोऽस्त्यस्य पिच्छा॰ इलच्। कुम्भयुक्ते।

घटी स्त्री घटः कालमानज्ञापकः सच्छिद्रः कुम्भः ज्ञापकतयाऽस्त्यस्याम् अच् गौरा॰ ङीप्। १दण्डात्मके काले। "गुर्व्वक्षरैः खेन्दुमितैरसुभैः। षड्भिः पलं तैर्घटिका खषड्भिः। स्याद्वा घटीषष्टिरहः खरामैः" सि॰ शि॰। अल्पार्थे ङीप्। २क्षुद्रे कुम्भे।

घटीकार स्त्री घटीं करोति अण्। कुम्भकारे शिल्पिभेदे।

घटीग्रह त्रि॰ घटीं गृह्णाति ग्रह–अन्तद्यमने घटग्रहवत् अच्। घटीग्राहके उत्तमेन तु अण्। घटीग्राह तदर्थे त्रि॰।

घटीयन्त्र न॰ घट्याः दण्डरूपकालस्य ज्ञापकं यन्त्रम्। कालमानज्ञापके यन्त्रभेदे। (घडि) तच्च यन्त्रं नानाविधं सू॰ सि॰ रङ्गनाथयोर्दर्शितं तत्र दिवसे कालज्ञानस्य शङ्कुच्छायादियन्त्रैकसाध्यत्वमुक्त्वा घटीयन्त्रादिकं तु अहर्निशतज्ज्ञानसाधनमिति घटीयन्त्रादिकमेवात्र तत्रोक्तं प्रदर्श्यते यथा

"अथ घटीयन्त्रादिभिरसत्कारियन्त्रैर्वा सर्वोपजीव्यं कालं कृच्छ्रं साधयेदिति कालसाधनसूत्रसंहरति"

"तोययन्त्रकपालाद्यैर्मयूरनरयानरैः। सस्तरेणुगर्भैश्च सम्यक् कालं प्रसाधयेत्" सू॰सि॰।

"तोययन्त्रं तत् कपालं च कपालाख्यं जलयन्त्रं वक्ष्यमाणं